

Graeme Simsion, *The Rosie Project*

Copyright © 2013 Graeme Simsion

Originally published by The Text Publishing Company,
Australia, 2013

All rights reserved

© 2013, 2018 by Editura POLIROM, pentru traducerea
în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © iStockphoto.com/Martin Wimmer

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iasi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SIMSION, GRAEME

Proiectul Rosie / Graeme Simsion; trad. din lb. engleză
de Ioana Văcărescu. – Ed. a 2-a. – Iasi: Polirom, 2018

ISBN print: 978-973-46-7168-7

ISBN ePub: 978-973-46-3862-8

ISBN PDF: 978-973-46-3863-5

I. Văcărescu, Ioana (trad.)

821.111

Printed in ROMANIA

GRAEME SIMSION Proiectul Rosie

Traducere din limba engleză
de Ioana Văcărescu

POLIROM
2018

Cred că am găsit o soluție pentru Problema Soția. Așa cum se întâmplă de multe ori când e vorba de progrese științifice, răspunsul a devenit evident la o privire retrospectivă. Însă dacă nu ar fi existat o serie de evenimente neprevăzute, probabil că n-aș fi descoperit soluția.

Sucesiunea acestor evenimente a fost declanșată de Gene, care a insistat să țin o prelegere despre sindromul Asperger, la care inițial se angajase el. Momentul s-a dovedit enervant de prost ales. Pregătirea prelegerii aș fi putut s-o sincronizez cu masa de prânz, dar în seara respectivă aveam programate nouăzeci și patru de minute de curățenie în baie. M-am văzut pus în situația de a alege între trei variante, dintre care nici una nu era satisfăcătoare:

1. Să fac curățenie în baie după prelegere, ceea ce ar fi însemnat mai puțin timp dedicat somnului, cu o scădere proporțională a performanțelor mentale și fizice.
2. Să reprogream curățenia pentru marțea următoare, ceea ce ar fi însemnat o perioadă de opt zile de igienă precară în baie, cu un risc proporțional de îmbolnăvire.
3. Să refuz să țin prelegerea, ceea ce ar fi însemnat prejudicierea prieteniei mele cu Gene.

I-am prezentat dilema lui Gene, care, ca de obicei, a venit cu o soluție alternativă:

— Don, plătesc eu pe cineva să-ți facă curățenie în baie.

I-am explicat – încă o dată – că toate menajerele, poate cu excepția unghuroaicei cu fustă scurtă, făceau greșeli. Femeia cu Fustă Scurtă, care inițial fusese menajera lui Gene, dispăruse în urma unei probleme cu Gene și Claudia.

— Îți dau numărul de telefon al Evei. Numai să nu pomenești numele meu.

— Dar dacă mă întreabă? Cum să-i răspund fără să te menționez?

— Spune-i doar că o cauți pentru că e singura menajeră care face curățenie cum trebuie. Și dacă ea mă pomeneste, nu spui nimic.

Era un rezultat excelent și un exemplu grăitor asupra capacității lui Gene de a găsi soluții la diverse probleme sociale. Eva avea să se bucure văzându-și recunoscută competența și s-ar fi putut dovedi potrivită chiar pentru o angajare permanentă, ceea ce ar fi eliberat aproximativ trei sute șaisprezece minute din programul meu săptămânal.

Problema lui Gene cu prelegerea apăruse pentru că i se oferise posibilitatea de a face sex cu o profesoară din Chile, care participa la o conferință în Melbourne. Gene avea în desfășurare un proiect care presupunea să facă sex cu femei de cât mai multe naționalități. Ca profesor de psihologie, este extrem de interesat de atracția sexuală umană, despre care crede că este influențată în mare măsură de factorul genetic.

Această convingere se explică prin formația de genetician a lui Gene. La șaiszeci și opt de zile după ce m-a angajat ca cercetător post-doctoral, a fost promovat în funcția de șef al Departamentului de Psihologie, o numire deosebit de controversată, care avea scopul de a impune universitatea ca lider în psihologia evoluționistă și de a-i spori vizibilitatea publică.

În perioada în care am lucrat împreună în Departamentul de Genetică, am purtat numeroase discuții

interesante, care au continuat și după avansarea lui. Eu aș fi fost mulțumit de relația noastră chiar și numai din acest motiv, dar Gene m-a invitat și la o cină la el acasă, urmată de alte ritualuri de prietenie, astfel că ne-am creat o relație socială. Acum soția lui, Claudia, care este psiholog clinician, îmi este și ea prietenă. Am astfel un total de doi prieteni.

O vreme Gene și Claudia au încercat să îmi ofere asistență pentru rezolvarea Problemei Soția. Din păcate, abordarea lor se baza pe paradigma tradițională a întâlnirilor între persoane, pe care eu o abandonasem anterior, în baza faptului că probabilitatea de reușită nu justifica efortul depus și experiențele negative. Am treizeci și nouă de ani, sunt înalt, în formă și inteligent, cu un statut social respectabil, de profesor asociat, și un venit peste medie. Din punct de vedere logic, ar trebui să fiu atrăgător pentru o largă varietate de femei. În lumea animalelor m-aș reproduce cu succes.

Cu toate acestea, femeile găsesc ceva neatrăgător la persoana mea. Nu mi-a fost niciodată ușor să-mi fac prieteni și se pare că deficiențele care au cauzat această problemă mi-au afectat și încercările de a lega relații romantice. Dezastrul Înghețatei de Caise este un foarte bun exemplu în acest sens.

Claudia îmi prezentase una dintre numeroasele ei prietene. Elizabeth era o specialistă în informatică deosebit de inteligentă, cu o problemă de vedere care fusese corectată prin utilizarea ochelarilor. Menționez ochelarii deoarece Claudia mi-a arătat o fotografie și m-a întrebat dacă mă deranjează. Ce întrebare incredibilă! Tocmai din partea unei psiholoage! În procesul de evaluare a eligibilității lui Elizabeth ca posibilă parteneră – persoană care să-mi ofere stimulare intelectuală, cu care să particip la diverse activități și cu care, eventual, să perpetuez specia –, cea dintâi grijă a Claudiei era reacția mea față de ramele de ochelari alese de

femeie, care probabil că nici măcar nu fuseseră alegea ei, ci rezultatul direct al sfatului primit de la un optician. Asta e lumea în care mi-e dat să trăiesc. Pe urmă Claudia mi-a spus, ca și cum asta ar fi reprezentat un impediment:

- Are convingeri foarte ferme.
- Sunt bazate pe dovezi concrete?
- Așa cred, mi-a răspuns Claudia.

Era perfectă. Parcă mă descria pe mine.

Ne-am întâlnit la un restaurant thailandez. Restaurantele sunt adevărate câmpuri minate pentru cei fără abilități sociale, iar eu aveam emoții, cum am de obicei în asemenea situații. Dar am avut parte de un început excelent, ajungând amândoi la ora șapte fix, așa cum stabiliserăm. Proasta sincronizare constituie o pierdere uriașă de timp.

Am supraviețuit mesei fără ca ea să mă critice pentru vreo greșală socială. E dificil să porți o conversație când te întrebă în permanență dacă nu cumva te uiți la o parte nepotrivită a corpului persoanei din fața ta, dar mi-am concentrat privirea asupra ochilor ei dotați cu lentile, așa cum îmi recomandase Gene. Acest fapt a avut drept consecință câteva erori în procesul de hrănire, pe care însă ea nu a părut să le observe. Dimpotrivă, am purtat o conversație deosebit de productivă despre algoritmi de simulare. Era atât de interesantă! Întrezăream deja posibilitatea unei relații permanente.

Chelnerul ne-a adus meniurile pentru desert, iar Elizabeth a spus:

- Nu-mi plac deserturile asiatice.

Asta era, fără îndoială, o generalizare incorectă, bazată pe o experiență limitată. Poate că ar fi trebuit să văd aici un semnal de avertizare. Însă mi-a oferit ocazia de a veni cu o sugestie creativă:

- Putem să mergem vizavi și să luăm o înghețată.
- Grozavă idee. Numai să aibă de caise.

Am considerat că deocamdată progresaserăm mulțumitor și nu m-am gândit că preferința pentru

caise avea să fie o problemă. M-am înșelat. Gelateria oferea o mare varietate de arome, însă cei de acolo epuizaseră rezervele de caise. Mi-am comandat o porție dublă cu ciocolată, ardei iute și lemn-dulce și i-am solicitat lui Elizabeth să-și desemneze a doua aromă preferată.

- Dacă n-au de caise, nu vreau.

Nu-mi venea să cred. Toate soiurile de înghețată au, în esență, aproximativ același gust, ca urmare a înghețării papilelor gustative. Asta e valabil în special în cazul aromelor de fructe. I-am sugerat să ia mango.

- Nu, mulțumesc, nu iau nimic.

I-am explicat destul de detaliat fiziologia răcirii papilelor gustative. Am emis ipoteza că, dacă aș fi achiziționat o înghețată de mango și una de piersici, nu ar fi fost capabilă să simtă diferența dintre ele. Și, prin extrapolare, oricare dintre ele ar fi fost echivalentul înghețatei de caise.

— Sunt complet diferite, mi-a răspuns ea. Dacă tu nu faci diferența dintre mango și caisă, e problema ta.

Acum aveam un simplu dezacord obiectiv, ce putea fi rezolvat imediat pe cale experimentală. Am comandat câte o porție mică din cele două arome. Dar până când persoana care ne servea le-a preparat și eu m-am întors spre Elizabeth, ca să-i cer să închidă ochii pentru experiment, ea deja dispăruse. Cam așa stau lucrurile cu „dovezile științifice concrete”. Și cu „specialista” în informatică.

Ulterior Claudia mi-a explicat că ar fi trebuit să las baltă experimentul înainte ca Elizabeth să plece. Evident. Dar în ce moment? Care a fost semnalul? Acestea sunt subtilitățile pe care eu nu le sesizez. Dar, tot așa, nu reușesc să înțeleg de ce o sensibilitate ridicată la indiciile obscure legate de aromele de înghețată ar trebui să fie o condiție necesară pentru a deveni partenerul cuiva. Mi se pare rezonabil să presupun că unele femei nu au asemenea cerințe. Din păcate, procesul descoperirii

acestor femei este insuportabil de ineficient. Dezastrul Înghețatei de Caise m-a costat o seară întreagă din viață, singura compensație fiind doar schimbul acela de informații despre algoritmi de simulare.

Două mese de prânz au fost suficiente ca să mă documentez și ca să pregătesc prelegerea despre sindromul Asperger fără a renunța la aportul de hrană, mulțumită internetului fără fir din cafenea bibliotecii medicale. Nu aveam cunoștințe anterioare despre tulburările din spectrul autismului, întrucât ele nu se încadrează în specialitatea mea. Subiectul era fascinant. Am găsit de cuviință să mă concentrez pe aspectele genetice ale sindromului, cu care era posibil ca publicul meu să nu fie familiarizat. Cele mai multe boli își au parțial originea în ADN-ul nostru, deși în multe cazuri acest lucru rămâne de demonstrat. Munca mea se concentrează pe predispoziția genetică la ciroza ficatului. În mare parte, timpul meu de lucru este dedicat îmbătării șoarecilor.

Bineînțeles, cărțile și studiile existente descriau simptomele sindromului Asperger, iar eu am formulat concluzia provizorie că majoritatea sunt simple variații ale funcționării creierului uman, care au fost clasificate în mod eronat drept boli, pentru că nu respectau normele sociale – norme sociale *construite* –, ce reflectă mai curând cele mai des întâlnite configurații umane decât întreaga lor varietate.

Cursul era programat pentru ora șapte seara la o școală din suburbiile. Am estimat că drumul cu bicicleta va dura douăsprezece minute și mi-am rezervat trei minute pentru a porni laptopul și a-l conecta la proiector.

Am sosit conform programului, la ora 6.57, după ce în urmă cu douăzeci și șapte de minute o lăsasem în apartamentul meu pe Eva, menajera cu fustă scurtă. În jurul ușii și în fața sălii de clasă se foiau aproximativ douăzeci și cinci de persoane, dar am recunoscut-o imediat pe Julie,

organizatoarea, după descrierea făcută de Gene: „blondă cu țâțe mari”. În realitate sânii ei nu erau mai mari decât cu, probabil, maximum 1,5 deviație standard de la dimensiunea normală pentru greutatea ei corporală, ceea ce nu-i făcea să fie o trăsătură de identificare relevantă. Era mai degrabă vorba de o problemă de ridicare și expunere, rezultatul opțiunii ei pentru o anumită vestimentație, care părea cât se poate de practică pentru o seară fierbinte de ianuarie.

S-ar putea să fi petrecut prea mult timp verificându-i identitatea, pentru că a început să se uite la mine cam ciudat.

— Tu trebuie să fii Julie.

— Pot să vă ajut cu ceva?

Ce bine! O persoană pragmatică.

— Da, arată-mi unde este cablul VGA. Te rog.

— Aha, a răspuns ea. Trebuie să fiți profesorul Tillman. Mă bucur că ați reușit să ajungeți.

Mi-a întins mâna, dar am înlăturat-o cu un gest.

— Cablul VGA, te rog. E 6.58.

— Relaxați-vă, nu începem niciodată înainte de șapte și un sfert. Doriți o cafea?

Oare de ce pun oamenii atât de puțin preț pe timpul celorlalți? Era clar că acum trebuia să purtăm inevitabila conversație politicoasă. Aș fi putut petrece cele cincisprezece minute acasă, făcând un antrenament de *aikido*.

Până atunci mă concentrasem asupra lui Julie și asupra ecranului din fața încăperii. Acum m-am uitat în jur și mi-am dat seama că nu observasem nouăsprezece persoane. Erau copii, cei mai mulți băieți, așezați în bănci. Am presupus că erau victime ale sindromului Asperger. Aproape toată literatura de specialitate se concentrează asupra copiilor.

În ciuda bolii lor, aceștia își foloseau mult mai bine timpul decât părinții lor, care trâncăneau fără folos. Cei mai mulți dintre copii își făceau de lucru cu niște laptopuri. Am aproximat vârstele lor ca fiind cuprinse între opt și treisprezece ani. Nu puteam

decât să sper că fuseseră atenți la orele de științe naturale, întrucât prelegerea pe care o pregătisem presupunea cunoștințe funcționale de chimie organică și despre structura ADN-ului.

Apoi mi-am dat seama că nu răspusesem la întrebarea despre cafea.

— Nu.

Din păcate, din cauza amânării răspunsului, Julie uitase întrebarea.

— Nu vreau cafea, i-am explicat. Nu beau niciodată cafea după ora 3.48 după-amiaza. Afectează calitatea somnului. Cofeina are efect timp de trei până la patru ore, așa că este iresponsabil să oferi cafea la ora șapte seara, în afara cazului în care persoanele implicate au de gând să rămână treze până după miezul nopții. Ceea ce nu le va permite un ciclu adecvat de somn în caz că au o slujbă cu program normal de lucru.

Am încercat să folosesc perioada de așteptare ca să îi ofer câteva sfaturi practice, dar se părea că ea preferă să discute diverse nimicuri.

— Cum se mai simte Gene?

Era, în mod evident, o variațiune a celei mai întâlnite formule de interacțiune, „Ce mai faci?”

— Se simte foarte bine, mulțumesc, i-am răspuns, adaptând astfel răspunsul convențional la persoana a treia.

— A! Credeam că e bolnav.

— Gene este într-o stare de sănătate excelentă, exceptând faptul că are șase kilograme peste greutatea corporală indicată. Am avut o partidă de alergare chiar în dimineața asta. Are o întâlnire amoroasă astă-seară și dacă ar fi fost bolnav, nu s-ar fi putut duce la ei.

Julie a părut neimpresionată, iar ulterior, rememorând interacțiunea, mi-am dat seama că, probabil, Gene a mințit în legătură cu motivul pentru care nu a fost prezent. E de presupus că a intenționat să o protejeze pe Julie de sentimentul că prelegerea nu era importantă pentru el și să ofere

o justificare a faptului că trimisese ca înlocuitor un vorbitor mai puțin prestigios. Mi se pare foarte problematic să analizez eficient o situație atât de complexă, ce implică înșelătoria și anticiparea probabilei reacții emoționale a altei persoane, după care să îmi pregătesc propria minciună plauzibilă – totul în timp ce persoana din fața mea așteaptă să-i răspund la întrebare. Și totuși oamenii au pretenția să o pot face.

În cele din urmă mi-am instalat laptopul și am început, cu o întârziere de optsprezece minute. M-am văzut nevoit să vorbesc într-un ritm cu patruzeci și trei la sută mai rapid, pentru a putea încheia conform programului, la ora opt – un țel aproape imposibil de atins. Era clar că urma să depășim ora prevăzută, iar programul meu pentru restul serii avea să fie dat peste cap.

2

Îmi intitulasem prelegerea „Precursori genetici ai tulburărilor din spectrul autismului” și pregătisem câteva diagrame excelente cu structuri de ADN. Vorbeam de doar nouă minute și un pic mai repede decât de obicei, ca să recuperez din timp, când Julie m-a întrerupt:

— Profesoare Tillman, cei mai mulți dintre noi nu suntem oameni de știință, așa că ar fi bine dacă v-ați exprima un pic mai puțin tehnic.

Lucrurile de genul ăsta sunt incredibil de energizante. Oamenii îți pot povesti la infinit despre presupusele trăsături ale cuiva din zodia Gemenilor sau a Taurului și sunt în stare să petreacă cinci zile urmărind un meci de crichet, dar nu manifestă interesul și nu dedică timpul necesar învățării elementelor fundamentale ale structurii lor umane.

Mi-am continuat prezentarea așa cum o pregătisem. Era prea târziu ca să o mai schimb și, în mod cert, măcar o parte din public era suficient de informată ca să înțeleagă.

Am avut dreptate. Cineva a ridicat mâna: o persoană de sex masculin, cu vârsta de aproximativ doisprezece ani.

— Deci spuneti că este puțin probabil să existe un singur indicator genetic, că sunt implicate mai curând mai multe gene și că expresia agregată depinde de fiecare combinație în parte. Confirmați?

Mă înțelesese perfect!

— Plus factorii de mediu. Se poate face o analogie între cazul de fată și tulburarea bipolară, care...

Julie m-a întrerupt iarăși:

— Deci, pentru noi, care nu suntem genii: cred că profesorul Tillman ne amintește că sindromul Asperger este ceva cu care te naști. Nu este vina nimănui.

Am fost oripilat de folosirea termenului „vină”, cu toate conotațiile lui negative, mai ales că era utilizat de o persoană cu o poziție de autoritate. Am renunțat la decizia mea anterioară de a nu mă abate de la aspectele genetice. Fără îndoială, problema trebuie să mă fi frământat la un nivel subconștient, rezultatul fiind acela că s-ar putea să fi ridicat tonul.

— Vină?! Asperger nu e o vină. Este o variantă. Poate fi un mare avantaj. Sindromul Asperger este asociat cu puterea de organizare și de concentrare, cu gândirea inovatoare și detașarea rațională.

O femeie din spatele încăperii a ridicat mâna. Eram deja profund implicat în discuție, astfel că am făcut o mică greșeală socială, pe care am corectat-o cu promptitudine:

— Da, femeia grasă... femeia *supraponderală* din spate?

Femeia s-a blocat o clipă și s-a uitat în jur, dar apoi a spus:

— Această detașare rațională... e cumva un eufemism pentru lipsa sentimentelor?

— E un sinonim, i-am răspuns. Sentimentele pot provoca probleme serioase.

Am hotărât că era util să le ofer un exemplu, relatând o poveste în care comportamentul emoțional ar fi avut consecințe dezastruoase.

— Imaginați-vă, am început eu, că vă ascundeți într-o pivniță. Inamicul vă caută – pe voi și pe copiii voștri. Toată lumea trebuie să stea într-o tăcere mormântală, dar bebelușul vostru plânge.

Le-am oferit și o ilustrare vocală, cum ar fi procedat Gene ca să facă povestea mai convingătoare:

— Ueeee!